

11 Ekologisk produktion

I kapitel 11 redovisas uppgifter från KRAV om ekologisk odling inom jordbruk och trädgård samt ekologisk djurhållning.

Statistik rörande miljöstöd för ekologisk odling redovisas i kapitel 9.

Sammanfattning

Ekologiskt odlade arealer

Ekologisk odling är en odlingsmetod som syftar till ett naturanpassat jordbruk utan lättlösligt handelsgödsel och bekämpningsmedel. Kretsloppstänkande och strävan efter ett kulturlandskap med stor artrikedom och biologisk mångfald är några av målsättningarna med ekologisk odling. Målsättningen är också att producera jordbruksprodukter av bra kvalitet med hjälp av uthålliga produktionsmetoder.

Från konsumentsynpunkt är det nödvändigt med garantier för hur de ekologiskt odlade produkterna odlas. Två kontrollföreningar svarar för sådana garantier, KRAV och Demeterförbundet (biodynamisk odling), vilka sinsemellan ställer något olika krav på godkännande. Vid biodynamisk odling krävs inte bara frånvaro av kemiska bekämpnings- och gödselmedel utan även att biodynamiska preparat används för att stimulera jordens och växternas biologiska förhållanden i syfte att erhalla livsmedel med hög kvalitet. Båda organisationerna svarar för viss statistik rörande den ekologiska odlingens omfattning. I det följande återges vissa delar av den statistik som tas fram av KRAV.

I **tabell 11.1** redovisas andelen KRAV-kontrollerad åkerareal (dvs. inklusive s.k. karensareal, se nedan) i landet med uppdelning på län. De högsta andelarna redovisas för de mellansvenska länen samt för Gotlands och Jämtlands län. Den lägsta andelen har Skåne där endast 1,9 % av åkerarealen är ekologiskt odlad. Genomsnittet för landet är 5,1 %. Andelen har ökat kontinuerligt sedan 1991 då

endast 1,1 % av åkerarealen var ekologiskt odlad.

I **tabell 11.2** har den för ekologisk odling godkända arealen delats upp på grödor. Närmare 90 % av denna areal upptas av vall och spannmål. Av den totala åkerarealen är ungefär 80 % vall och spannmål.

I **tabell 11.3** redovisas antalet odlare på KRAV-anslutna gårdar. De uppgick år 2000 till 3 305 jordbrukare varav 319 var karensodlare. Anslutningen har ökat kontinuerligt sedan 1997. I tabellen redovisas även den KRAV-kontrollerade arealen med uppdelning på godkänd areal och karensareal. Det bör understrykas att arealuppgifterna även inkluderar permanent bete (närmast betesmark i SCB:s terminologi, se nedan). Arealen permanent bete uppgick år 2000 till drygt 29 000 hektar (**Tabell 11.2**).

Ekologisk trädgårdsodling

Den för ekologisk odling godkända arealen av trädgårdsväxter, frukt och bär på åker redovisas i **tabell 11.2**. I **tabell 11.4** har den KRAV-kontrollerade arealen (avseende 1999) delats upp på vissa trädgårdsprodukter. Relativt sett har denna odling ungefär samma omfattning som den har på jordbrukssidan (jämför trädgårdsarealer enligt kapitel 5).

Den KRAV-godkända odlingen i växthus framgår av **tabell 11.5**. Den ekologiskt odlade växthusytan ökade fram till 1999 men gick ned år 2000, med 14 %. Totalt representerar den ekologiska odlingen i växthus ungefär 5 % av den totala växthusytan (jämför växthusytan enligt kapitel 5).

Ekologisk djurhållning

Ekologisk djurhållning bedrivs av samma skäl som ekologisk odling. Ekologisk djurhållning kräver ekologisk växtodling för att förse djuren med egenproducerat ekologiskt foder i så stor utsträckning som möjligt. En god hälsa hos djuren anses främjas och de ges möjlighet till ett naturligt beteende och en värdig tillvaro. Den ekologiska djurhållningen enligt KRAV:s statistik redovisas i **tabell 11.6**. Observera dock att redovisningen avser 1997.

EU-stöd för ekologisk odling

Utöver de ekologiskt odlade arealer och växt-husytor som redovisas nedan finns viss areal som omfattas av särskilda EU-stöd för ekologisk odling utan att odlarna är anslutna till den särskilda kontrollen. Statistik rörande stödet till ekologisk odling tas fram av Jordbruksverket och redovisas översiktligt i kapitel 9.

Om statistiken

Statistiken rörande den ekologiska odlingen i landet tas fortlöpande fram av kontrollföreningen KRAV, till vilken odlare med intresse för ekologisk odling kan ansluta sig. Följande begrepp som används inom ekologisk odling kan behöva förtydligas:

Karens, karensår, karensareal

Det första året en åker odlas enligt KRAV:s regler blir varken grödan eller marken godkänd. Detta år kallas "karensår". På samma sätt blir djurhållning godkänd först efter en viss "karenstid". Under karenstid sker kontroll precis på samma sätt som för all produktion som är ansluten till KRAV. Statistik över den KRAV-kontrollerade arealen inkluderar som regel karensarealen.

KRAV-godkänd odling

Odling som uppfyller KRAV:s alla regler för ekologiskt lantbruk.

Permanent beten

Betesmark som ej är lämplig att plöja och, därmed inte ingår i växtföljden. Dessa redovisas i KRAV:s statistik eftersom de har betydelse för djurhållningen i ekologisk produktion och dessutom ingår i KRAV:s kontroll. Permanenta beten motsvarar närmast betesmark i den officiella jordbruksstatistiken.

Annan publicering

Statistik rörande ekologisk odling och djurhållning publicerar KRAV på sin webbplats www.krav.se.

Tabell 11.1
KRAV-kontrollerad åkerareal samt total åkerareal 2000
KRAV controlled arable land and total arable land

	Areal åkermark, ha		Andel KRAV-kontrollerad åkerareal %
	KRAV-kontrollerad	Total åkerareal	
<i>Län</i>			
Stockholms	5 656	87 370	6,5
Uppsala	10 836	151 366	7,2
Södermanlands	10 352	130 238	7,9
Östergötlands	10 814	208 862	5,2
Jönköpings	4 736	92 502	5,1
Kronobergs	2 777	51 634	5,4
Kalmar	3 894	127 457	3,1
Gotlands	6 291	86 176	7,3
Blekinge	946	33 370	2,8
Skåne	8 583	459 433	1,9
Hallands	6 355	116 052	5,5
Västra Götalands	29 444	482 049	6,1
Värmlands	7 574	110 632	6,8
Örebro	4 770	107 712	4,4
Västmanlands	7 762	123 933	6,3
Dalarnas	3 115	61 281	5,1
Gävleborgs	4 813	71 295	6,8
Västernorrlands	2 556	52 234	4,9
Jämtlands	3 294	42 557	7,7
Västerbottens	1 409	71 631	2,0
Norrbottens	963	38 200	2,5
<i>Hela riket</i>			
2000	136 940	2 705 984	5,1
1999	122 571	2 746 929	4,5
1998	102 554	2 783 755	3,7
1997	96 810	2 798 574	3,5
1996	91 754	2 811 534	3,3
1995	69 871	2 766 641	2,5
1994	44 392	2 780 077	1,6
1993	34 836	2 779 729	1,3
1992	32 855	2 767 942	1,2
1991	31 432	2 789 997	1,1

Källa: KRAV.

Tabell 11.2

KRAV-godkända arealer för olika grödor och grödgrupper 2000, hektar*KRAV certified areas for different crops and groups of crops*

	Summa godkänd jordbruksareal	Varav						
		Spannmål	Vall	Potatis och sockerbetor	Oljevaxter	Trädg.-prod., frukt och bär	Träda och gröngödsl.	Permanent bete ¹
<i>Län</i>								
Stockholms	6 358	1 737	2 914	7	6	16	464	1 166
Uppsala	10 778	4 078	3 870	24	30	15	995	1 717
Södermanlands	9 433	3 369	3 614	5	139	6	727	1 534
Östergötlands	11 585	2 965	4 609	34	184	21	649	3 087
Jönköpings	5 811	1 067	2 817	6	41	1	80	1 792
Kronobergs	3 683	581	1 622	10	–	8	52	1 394
Kalmar	5 934	1 142	1 938	18	12	13	148	2 651
Gotlands	8 339	1 775	2 947	223	113	81	301	2 890
Blekinge	1 197	167	499	24	3	17	49	436
Skåne	8 409	1 896	2 820	423	167	157	404	2 510
Hallands	6 109	1 855	2 685	164	29	90	275	990
Västra Götalands	28 746	9 219	11 111	158	364	102	2 379	5 300
Värmlands	7 073	2 026	3 618	71	19	40	675	590
Örebro	4 782	1 603	1 983	14	10	29	333	756
Västmanlands	6 824	2 959	2 046	3	69	31	808	884
Dalarnas	2 914	798	1 566	63	9	58	135	275
Gävleborgs	4 877	1 446	2 608	93	2	26	200	479
Västernorrlands	2 580	481	1 694	25	–	10	36	333
Jämtlands	3 078	438	2 242	34	–	8	61	289
Västerbottens	1 180	220	800	27	0	12	51	69
Norrbottens	835	184	468	73	–	15	64	25
Totalt	140 525	40 006	58 471	1 500	1 195	759	8 888	29 167
1999	117 543	32 005	49 109	1 386	1 202	629	7 008	25 773
1998	110 618	31 506	50 245	1 345	1 003	811	5 264	20 196
1997	105 646	29 761	49 642	1 192	774	856	4 640	18 307

1) Betesmarker som ej är lämpliga att plöja och därmed inte ingår i växtföljden. Dessa redovisas i KRAV:s statistik eftersom de har betydelse för djurhållningen i ekologisk produktion och dessutom ingår i KRAV:s kontroll.

Källa: KRAV.

Tabell 11.3
Kontrollerad areal och antal odlare på KRAV-anslutna gårdar 2000
Controlled area and number of cultivators on KRAV certified holdings

	Areal, hektar			Antal odlare		
	KRAV			KRAV		
	Godk	Karens	Summa	Godk	Karens	Summa
<i>Län</i>						
Stockholms	6 358	610	6 968	97	8	105
Uppsala	10 778	2 124	12 902	170	23	193
Södermanlands	9 433	2 847	12 280	148	20	168
Östergötlands	11 585	2 838	14 423	194	21	215
Jönköpings	5 811	970	6 781	108	13	121
Kronobergs	3 683	624	4 307	77	4	81
Kalmar	5 934	1 026	6 960	93	6	99
Gotlands	8 339	1 358	9 697	151	18	169
Blekinge	1 197	261	1 458	32	2	34
Skåne	8 409	3 179	11 588	206	33	239
Hallands	6 109	1 331	7 440	188	11	199
Västra Götalands	28 746	7 002	35 748	725	79	804
Värmlands	7 073	1 165	8 238	149	10	159
Örebro	4 782	917	5 699	113	12	125
Västmanlands	6 824	2 182	9 006	134	30	164
Dalarnas	2 914	548	3 462	78	7	85
Gävleborgs	4 877	437	5 314	126	8	134
Västernorrlands	2 580	348	2 928	61	4	65
Jämtlands	3 078	536	3 614	77	7	84
Västerbottens	1 180	264	1 444	32	2	34
Norrbottnens	835	153	988	27	1	28
<i>Hela riket</i>						
2000	140 525	30 720	171 245	2 986	319	3 305
1999	117 702	37 356	155 058	2 668	557	3 225
1998	110 619	16 122	126 741	2 545	298	2 843
1997	105 646	12 023	117 669	2 477	224	2 701

Källa: KRAV.

Tabell 11.4

Arealer av vissa KRAV-kontrollerade trädgårdsväxter 1999, hektar

Areas of certain KRAV controlled horticultural plants

	Konserv- ärter	Lök	Morot	Peppar- rot	Röd- betor	Vit- kål	Frukt	Jord- gubbar	Övriga bär
<i>Län</i>									
Stockholms	–	0,6	1,4	–	0,2	0,3	2,1	0,5	0,9
Uppsala	–	1,0	1,0	–	0,1	–	–	0,9	–
Södermanlands	30,8	0,1	0,3	–	–	0,4	–	0,3	0,2
Östergötlands	–	0,8	7,3	–	–	0,7	0,8	8,0	0,2
Jönköpings	–	–	0,2	–	–	–	–	1,9	1,0
Kronobergs	–	0,8	0,3	–	–	0,3	0,2	2,0	0,2
Kalmar	–	4,9	2,2	–	–	–	0,5	3,7	0,8
Gotlands	–	7,1	23,3	–	4,0	–	0,6	0,6	0,5
Blekinge	–	–	0,8	–	–	–	1,0	12,2	–
Skåne	28,8	18,2	37,1	–	7,4	3,5	12,7	9,5	0,3
Hallands	62,8	4,1	19,1	10,6	11,1	1,9	1,3	3,4	–
Västra Götalands	20,9	1,7	19,6	–	0,4	9,8	0,4	17,0	3,5
Värmlands	10,5	1,0	0,5	–	0,0	1,5	1,0	3,6	0,3
Örebro	–	0,7	3,5	–	0,1	–	1,3	2,7	–
Västmanlands	–	0,3	–	–	–	3,0	15,6	2,2	0,3
Dalarnas	–	0,1	0,4	–	–	0,4	0,1	7,4	–
Gävleborgs	1,0	–	5,8	–	–	1,3	–	11,0	0,0
Västernorrlands	–	–	0,0	–	–	–	–	2,2	–
Jämtlands	–	0,5	0,1	–	–	–	–	0,6	0,1
Västerbottens	–	–	2,1	–	–	0,2	–	–	2,0
Norrbottnens	–	0,1	1,7	–	–	1,1	–	–	–
<i>Hela riket</i>	154,8	42,0	126,8	10,6	23,4	24,3	37,5	89,5	10,2

Källa: KRAV.

Tabell 11.5
Yta KRAV-godkänd växthusodling 2000, m²
KRAV certified cultivation in greenhouses

	Tomat	Gurka	Övrigt	Totalt
<i>Län</i>				
Stockholms	2 041	500	2 051	4 592
Uppsala	1 140	467	781	2 388
Södermanlands	700	130	760	1 590
Östergötlands	1 107	838	2 997	4 942
Kronobergs	801	50	317	1 168
Gotlands	3 795	365	548	4 708
Blekinge	600	380	0	980
Skåne	1 983	193	2 020	4 196
Hallands	680	1 670	600	2 950
Västra Götalands	4 184	2 388	19 121	25 693
Värmlands	942	812	1 772	3 526
Örebro	845	296	1 515	2 656
Västmanlands	4 160	580	911	5 651
Dalarnas	3 201	2 021	2 063	7 285
Gävleborgs	1 028	534	6 069	7 631
Västernorrlands	384	182	0	566
Jämtlands	436	310	1 540	2 286
Västerbottens	0	0	2 200	2 200
Norrbottnens	200	15	0	215
<i>Hela riket</i>				
2000	28 227	11 731	45 265	85 223
1999	31 241	17 510	50 333	99 084
1998	38 083	19 590	30 734	88 407
1997	30 695	18 260	35 727	84 682

Källa: KRAV.

Tabell 11.6

Antal KRAV-godkända djur samt antal djur i karens 1997

Number of KRAV certified animals and animals qualifying for certification

Område	Mjölkkor	Di- och amkor	Övriga nötk	Getter, mjölkfår	Tackor	Lamm	Suggor	Övriga svin	Värphöns	Slaktkycklingar	Övrigt
<i>Län</i>											
Stockholms	650	461	1 257	3	527	843	58	181	850	20	18
Uppsala	1 323	523	2 473	–	441	911	54	892	1 237	–	17
Södermanlands	533	542	1 725	–	484	564	71	1 151	350	–	14
Östergötlands	565	588	1 975	–	491	818	2	15	4 558	–	13
Jönköpings	674	354	1 780	–	190	425	–	10	–	–	6
Kronobergs	449	393	1 423	–	165	472	30	403	80	–	9
Kalmar	409	381	1 285	–	613	931	42	721	1 675	–	21
Gotlands	435	265	1 037	–	932	1 431	27	308	1 673	–	16
Blekinge	–	74	137	–	53	124	–	–	–	–	1
Skåne	517	429	1 250	–	415	645	10	138	4 879	300	212
Hallands	773	348	1 547	–	529	961	48	465	51	–	25
Göteborgs o. Bohus	489	499	1 559	–	409	608	13	102	30	–	5
Älvsborgs	825	450	2 245	25	919	1 504	11	129	4 585	–	30
Skaraborgs	1 069	1 006	3 580	5	289	448	60	1 118	7 650	27 500	8
Värmlands	544	335	1 252	–	291	510	7	67	11 100	–	8
Örebro	307	278	908	–	160	272	12	132	2 740	–	2
Västmanlands	310	256	771	25	233	597	16	220	20	–	16
Dalarnas	220	232	625	–	46	72	2	31	1 500	–	2
Gävleborgs	478	132	962	–	444	795	26	392	2 835	–	16
Västernorrlands	290	80	461	92	341	725	–	–	10	–	46
Jämtlands	143	157	515	290	363	656	–	–	–	–	106
Västerbottens	199	37	321	25	29	48	4	98	–	–	9
Norrbottnens	–	16	26	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Hela riket</i>											
1997	11 202	7 836	29 114	465	8 364	14 360	493	6 573	45 823	27 820	600
1996	10 834	6 439	25 562	516	7 666	13 974	357	5 217	15 192	36 669	1 087
<i>Djur i karens</i>											
1997	318	838	2 027	38	1 789	1 130	169	142	1 623	82	265
1996	980	2 204	5 647	5	3 271	1 741	262	718	3 036	400	–

Källa: KRAV.